

АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПОЛЬЩІ ТА ЇЇ РЕГІОНІВ ЗА ПЕРІОД ЧЛЕНСТВА КРАЇНИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

© 2016 СЕМИГУЛІНА І. Б.

УДК 332.145

Семигуліна І. Б.

Аналіз тенденцій соціально-економічного розвитку Польщі та її регіонів за період членства країни в Європейському Союзі

Регіональна політика країн Європейського Союзу спрямована на вирішення питань регіонального розвитку, пов'язаних із зменшенням наявних регіональних диспропорцій, запобіганням виникненню регіональних дисбалансів, скороченням розриву між соціально-економічними показниками розвитку різних країн і їх регіонів, вирішенню проблем розвитку територій, які є нагальними і для розвитку сучасної України. Інтегрування України до Європейського співтовариства робить актуальним питання детального вивчення досвіду та аналізу ключових елементів регіональної політики країн ЄС і передбачає необхідність побудови власної регіональної політики з урахуванням кращих європейських принципів організації управління регіональним і місцевим розвитком, а також розбудови системи місцевого самоврядування. Найбільш доцільним для України є використання кращих практик регіональної політики тих країн-членів ЄС, що вдало пройшли перехідний етап у розвитку економіки і демонструють стабільні позитивні зрушення. Сучасні суспільно-політичні зміни в Україні, що супроводжуються реформуванням принципів місцевого самоврядування та територіальної організації влади на місцевому рівні, викликають значний інтерес із боку державних органів, суспільних і громадських організацій нашої країни до вдало проведених змін адміністративно-територіального устрою в комплексі з іншими структурними реформами в Польщі. Бажання України інтегруватися в сучасне Європейське товариство робить актуальним вивчення питання щодо результатів розвитку Польщі та її регіонів, динаміки змін соціально-економічних показників, в тому числі за період членства країни в Європейському Союзі.

Ключові слова: Європейський Союз, Польща, соціально-економічний розвиток, соціально-економічні показники, регіон, диспропорції, нерівномірність розвитку, регіональна політика.

Рис.: 3. **Табл.:** 3. **Бібл.:** 20.

Семигуліна Ірина Борисівна – молодший науковий співробітник, відділ проблем розвитку регіональної економіки, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України (пл. Свободи, 5, Держпром, 7 під'їзд, 8 поверх, Харків, 61022, Україна)

УДК 332.145

UDC 332.145

Семигуліна І. Б. Аналіз тенденцій соціально-економічного розвитку Польщі та її регіонів за період членства країни в Європейському Союзі

Semigulina I. B. The Analysis of Trends in Socio-Economic Development of Poland and its Regions in the Period of the Country's Membership in the European Union

Регіональна політика країн Європейського Союзу направлена на рішення питань регіонального розвитку, пов'язаних із зменшенням наявних регіональних диспропорцій, запобіганням виникненню регіональних дисбалансів, скороченням розриву між соціально-економічними показниками розвитку різних країн і їх регіонів, вирішенню проблем розвитку територій, які є нагальними і для розвитку сучасної України. Інтегрування України до Європейського співтовариства робить актуальним питання детального вивчення досвіду та аналізу ключових елементів регіональної політики країн ЄС і передбачає необхідність побудови власної регіональної політики з урахуванням кращих європейських принципів організації управління регіональним і місцевим розвитком, а також модернізації системи місцевого самоуправління. Найбільш доцільним для України є використання кращих практик регіональної політики тих країн-членів ЄС, які успішно пройшли перехідний етап у розвитку економіки і демонструють стабільні позитивні зрушення. Сучасні суспільно-політичні зміни в Україні, які супроводжуються реформуванням принципів місцевого самоврядування та територіальної організації влади на місцевому рівні, викликають значний інтерес з боку державних органів, суспільних і громадських організацій нашої країни до вдало проведених змін адміністративно-територіального устрою в комплексі з іншими структурними реформами в Польщі. Бажання України інтегруватися в сучасне Європейське товариство робить актуальним вивчення питання щодо результатів розвитку Польщі та її регіонів, динаміки змін соціально-економічних показників, в тому числі за період членства країни в Європейському Союзі.

The regional policy of the European Union aims to address issues of regional development associated with the decreasing of existing regional imbalances, preventing the emergence of regional imbalances, reducing the gap between the socio-economic indicators of development of various countries and regions, solving problems of territorial development, which are of priority for the development of modern Ukraine. The integration of Ukraine into the European community makes the matters of a detailed study of the EU experience and analysis of the key elements of its regional policy urgent. It also provides for the need to create Ukraine's own regional policy taking into account the best European principles for the organization of management of regional and local development as well as the modernization of the local self-government system. Most appropriate for Ukraine is to use the best practices of regional policy of the EU member countries, which have successfully passed the transitional stage in their economic development and demonstrate stable positive transformations. Modern socio-political changes in Ukraine, which are accompanied by reforming the principles of local self-government and territorial organization of government at the local level, raise considerable interest on the part of state bodies and public organizations of our country to successfully carried changes in administrative-territorial system in combination with other structural reforms in Poland. Ukraine's desire to integrate into the modern European Community makes it relevant to study the results of development of Poland and its regions, dynamics of changes in socio-economic indicators for the period of the country's membership in the European Union.

Keywords: European Union, Poland, socio-economic development, social and economic indicators, region, imbalances, uneven development, regional policy.

Ключевые слова: Европейский Союз, Польша, социально-экономическое развитие, социально-экономические показатели, регион, диспропорции, неравномерность развития, региональная политика.

Рис.: 3. Табл.: 3. Библ.: 20.

Семигулина Ирина Борисовна – младший научный сотрудник, отдел проблем развития региональной экономики, Научно-исследовательский центр индустриальных проблем развития НАН Украины (пл. Свободы, 5, Госпром, 7 подъезд, 8 эт., Харьков, 61022, Украина)

Вступ. Сутність соціально-економічного регіонального розвитку полягає у проведенні необхідних змін, спрямованих на розвиток економічного, соціального й екологічного потенціалів територій для забезпечення високого рівня добробуту та якості життя громадян.

Ефективна регіональна політика базується на взаємодії міжнародних, державних, регіональних інтересів, досягається шляхом розв'язання конкретних регіональних проблем на основі комплексного та раціонального використання всіх територіальних ресурсів, потребує цілеспрямованого індивідуального підходу до кожного регіону окремо.

Вивченням тенденцій регіональної політики та проблем регіонального розвитку як у країнах світу і Європи, так і в Україні присвячено роботи багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців і практиків. Дослідженням зазначеної тематики присвячено роботи: Долішнього М. І., Кизи́ма М. О., Варналії З. С., Мокій А. І., Новікової О. Ф., Романюк О. Ф., Романюк С. А., Кузнецова А. В., Ткачука А. Ф. та ін. [1–16].

Регіональна політика країн Європейського Союзу спрямована на вирішення питань регіонального розвитку, пов'язаних зі зменшенням наявних регіональних диспропорцій, запобіганням виникненню регіональних дисбалансів, скороченням розриву між соціально-економічними показниками розвитку різних країн та їх регіонів, вирішенням проблем розвитку територій, які є нагальними і для розвитку сучасної України.

Інтегрування України до Європейського співтовариства робить актуальним питання детального вивчення досвіду й аналізу ключових елементів регіональної політики країн ЄС і передбачає необхідність формування та реалізації власної регіональної політики з урахуванням кращих європейських принципів організації управління регіональним і місцевим розвитком і розбудови місцевого самоврядування.

Найбільш доцільним для України є використання кращих практик регіональної політики тих країн-членів ЄС, що вдало пройшли перехідний етап у розвитку економіки і демонструють стабільні позитивні зрушення.

Мета статті – здійснити аналіз і оцінку тенденцій соціально-економічного розвитку Польщі та її регіонів за період членства країни в Європейському Союзі та визначити можливість застосування цього досвіду для України.

Завдання статті – провести аналіз тенденцій соціально-економічного розвитку Польщі та її регіонів за період членства країни в Європейському Союзі та оцінити можливість застосування цього досвіду для України. Оцінити місце адміністративно-територіальних одиниць країни і рівень їх соціально-економічного розвитку на фоні середньоєвропейських показників. Проаналізувати ефектив-

Fig.: 3. Tabl.: 3. Bibl.: 20.

Semigulina Irina B. – Junior Researcher, Department of Regional Economic Problems, Research Centre of Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (8 floor, 7 entrance, Derzhprom, 5 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

ність регіональної політики Польщі щодо соціально-економічного розвитку власних територій на основі порівняльного аналізу окремих показників соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць і динаміки рівня рівномірності їх розвитку.

Основні результати. Сучасні суспільно-політичні зміни в Україні, що супроводжуються реформуванням принципів місцевого самоврядування та територіальної організації влади на місцевому рівні, викликають значний інтерес із боку державних органів, суспільних і громадських організацій нашої країни до вдало проведених змін адміністративно-територіального устрою в комплексі з іншими структурними реформами в Польщі.

Бажання України інтегруватися в сучасне європейське товариство робить актуальним вивчення питання щодо результатів розвитку Польщі та її регіонів, динаміки змін соціально-економічних показників, в тому числі за період членства країни в Європейському Союзі.

Реформаторські зміни в Польщі, розпочаті більше чверті століття тому, характеризуються зростанням рівня соціально-економічного розвитку країни та її територій на фоні зміни адміністративно-територіального устрою відповідно до вимог регіональної політики ЄС, які полягають в об'єднанні великих міст або міських агломерацій (ВВП на одиницю населення яких вищій за середній показник по країні) і периферійних проблемних регіонів (рівня NUTS 3) в 16 воеводств, що відповідають рівню NUTS 2 ЄС [19].

Сучасна Польща (за даними 2013 р.) займає вагоме місце в Європейському Союзі з площею території 312,7 тис. кв. км, або 7,0 %, і населенням 38,0 млн жителів, або 7,5 % [18].

За показниками соціально-економічного розвитку частка ВВП по ПКС країни дорівнює 5,1 % (689,3 млрд. євро) від загального по ЄС, ВВП по ПКС на одиницю населення становить 67 % від середнього по ЄС, ВВП на 1 кв. км території – 41,8 % (1266,8 тис. євро) від середнього показника по ЄС (3028,4 тис. євро на 1 кв. км). Рівень безробіття в Польщі у 2013 р. склав 10,3 % проти 10,9 % по ЄС, видатки на НДДКР – 0,9 % від ВВП проти 2,0 % в середньому по ЄС.

На фоні фінансової допомоги з фондів ЄС, загального розвитку польських територій та їх приєднання до внутрішнього ринку розвинутих країн Європи зміни соціально-економічних показників за час членства країни в ЄС характеризується такими позитивними тенденціями.

За період з 2003 р. (рік до вступу Польщі в ЄС) до 2013 р. відбулося зростання ВВП по ПКС Польщі в 1,8 разу (з 387,9 млрд євро в 2003 р. до 689,3 млрд євро в 2013 р.) і ВВП по ПКС на одиницю населення в середньому у країні в 1,8 разу (з 10,2 тис. євро до 17,9 тис. євро на 1 особу) [18].

Відставання показника ВВП по ПКС на одиницю населення (% від середнього по ЄС) в Польщі скоротилося в 1,6 разу (з 42 % в 2003 р. до 67 % в 2013 р.).

Характерним є суттєве зменшення рівня безробіття в країні – в 1,9 разу (з 19,4 % в 2003 р. до 10,3 % в 2013 р.). Позитивним є зростання в 1,8 разу видатків на НДДКР з 0,5 % ВВП в 2003 р. до 0,9 % ВВП в 2013 р.

Водночас відбулася концентрація економічного зростання в столичному регіоні – Мазовецькому воєводстві, яка характеризується вищим за середній по країні рівнем зростання ВВП по ПКС на одиницю населення % від середнього показника по ЄС – в 1,7 разу (з 63 % в 2003 р. (ЄС-15) до 107 % в 2013 р. (ЄС-28)), що є характерною тенденцією практично для всіх країн Європейського Союзу.

На фоні позитивних соціальних і економічних змін в цілому по країні питання зменшення наявних значних регіональних нерівномірностей залишається досить актуальним.

Для встановлення наявних диспропорцій регіонального розвитку територіальних одиниць Польщі проведений детальний аналіз показників адміністративно-територіального устрою країни і соціально-економічного розвитку її територій.

Показники адміністративно-територіального устрою Польщі та її регіонів у 2013 р. наведено в табл. 1 [17].

Непропорційність адміністративно-територіального устрою регіонів Польщі на основі аналізу даних табл. 1 наведено на рис. 1.

За даними на кінець 2013 р. різниця в величині воєводств Польщі по кількості населення і площі території, на якій воно проживає, становить 5,5 разу і 3,8 разу відповідно. Найменшим є Опольське з населенням 960,2 тис. осіб і територією 9 412 кв. км, найбільшим є Мазовецьке з населенням 5 292,6 тис. осіб і територією 35 558 кв. км.

Щільність населення у воєводствах відрізняється в 6,4 разу, від 57,8 осіб на кв. км в Підляському воєводстві до 369,5 осіб на кв. км в Сілезькому. Структура кількості повітів коливається від 12 (Опольське) до 42 (Мазовецьке), або в 3,5 разу. Відхилення в кількості гмін становить 4,4 разу, від 71 гміни (Опольське) до 314 гмін (Мазовецьке). Кількість гмін у структурі повіту відрізняється в 1,9 разу, від 4,6 гміни на 1 повіт (Сілезьке) до 8,9 гмін на 1 повіт (Люблінське).

Різниця в середній величині одного повіту на території Польщі по кількості населення, що мешкає на вказаній території, становить 2,2 разу від 67,7 тис. осіб (Вармінсько-Мазурське) до 150,7 тис. осіб (Малопольське).

Середнє значення площі території одного повіту на території Польщі коливається від найменшої 343 кв. км (Сілезьке) до найбільшої 1 187 кв. км (Підляське), різниця в 3,5 разу.

Середня величина однієї гміни по кількості населення, що мешкає на вказаній території, відрізняється в 2,8 разу від 9,9 тис. осіб (Підляське) до 27,2 тис. осіб (Сілезьке).

Непропорційність площі території однієї гміни на території Польщі в середньому дорівнює 2,8 разу, від найменшої 74 кв. км (Сілезьке) до найбільшої 208 кв. км (Вармінсько-Мазурське).

Соціально-економічний розвиток польських територій також відрізняється один від одного, табл. 2 [18].

Аналіз даних, наведених в табл. 2, показав наявність непропорційності показників розвитку воєводств (рис. 2).

Відхилення показника ВВП по ПКС по регіонах Польщі у 2013 р. становить 10,4 разу від 14,6 млрд євро (Опольське воєводство) до 151,2 млрд євро (Мазовецьке воєводство).

Різниця ВВП по ПКС на одиницю населення у воєводствах становить 2,3 разу і коливається в межах від 12,6 тис. євро – в Люблінському до 28,5 тис. євро – в Мазовецькому.

Диспропорція показників ВВП по ПКС на одиницю населення (% від середнього по ЄС-28) становить 2,3 разу, від 48 % (Вармінсько-Мазурське, Підкарпатське і Люблінське воєводства) до 107 % (Мазовецьке).

Більше за середній показник (67 %) у країні за ВВП по ПКС на одиницю населення від середнього по ЄС мають 4 воєводства (Мазовецьке, Сілезьке, Великопольське, Нижньосілезьке).

Показники ВВП ПКС на одиницю населення менше 50 % від ЄС мають 5 воєводств (Люблінське, Підкарпатське, Вармінсько-Мазурське – 48 %, Підляське, Свентокшиське – 49 %).

Нерівномірність розподілу ВВП по території воєводств становить 9,0 разу від найменшого показника 443,8 тис. євро на 1 кв. км (Вармінсько-Мазурське) до найбільшого 4002,1 тис. євро на 1 кв. км (Сілезьке).

Рівень безробіття відрізняється від найнижчого 8,0 % (Мазовецьке) до найвищого 14,4 % (Підкарпатське) у 1,8 разу, по 7 воєводствах рівень безробіття перевищує показник ЄС.

Видатки на НДДКР у 2013 р. (в % до ВВП) коливались від 0,2 % (Опольське) до 1,6 % (Мазовецьке) або у 6,9 разу. Тільки 4 воєводства (Мазовецьке – 1,6 %, Малопольське – 1,3 %, Підкарпатське – 1,2 %, Поморське – 1,0 %) мають показники вищі за середні по країні (0,9%), але їх рівень значно нижчий від середнього по ЄС (2,0 %).

Найбільш розвинутим у Польщі є столичний регіон Мазовецьке воєводство, частка якого в населенні країни складає 13,9 %, за територією – 11,4 %, за ВВП по ПКС – 21,9 %, або 151,2 млрд євро.

Столичний регіон за показником ВВП по ПКС на одиницю населення (28,5 тис. євро) перевищує середній показник по країні (17,9 тис. євро) в 1,6 разу, є багатшим за показником ВВП по ПКС на одиницю населення від середнього по ЄС – 107 % при середньому в країні 67 %. Має найнижчий у Польщі рівень безробіття – 8,0 % і найбільше фінансування видатків на НДДКР – 1,6 % у ВВП при середньому в країні (0,9 %).

Рівень ефективності регіональної політики Польщі за період членства в ЄС на фоні зростання показників соціально-економічного розвитку країни і її регіонів та скорочення відставання від загальноєвропейського рівня характеризується збільшенням регіональних диспропорцій для більшості соціально-економічних показників.

Динаміку соціально-економічних показників по регіонах NUTS 2 Польщі у 2003–2013 рр. наведено в табл. 3 [18].

Зміни диспропорцій міжрегіональних показників Польщі за період 2003–2013 рр. на основі аналізу даних табл. 3 наведено на рис. 3.

Таблиця 1

Показники адміністративно-територіального устрою Польщі та її регіонів у 2013 р.

Назва країни	Населення, тис. осіб	Ранг	Територія, км ²	Ранг	Щільність населення, осіб / км ²	Ранг	Кількість повітів, одиниць	Ранг	Кількість гмін, оди- ниць	Ранг	Кількість гмін на 1 повіт, одиниць	Ранг	Площа 1 повіту, км ²	Ранг	Населення 1 повіту, осіб	Ранг	Площа 1 гміни, км ²	Ранг	Населення 1 гміни, осіб	Ранг
Всього ЄС-28	506824,5	х	4463,7	х	116,4	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х
Польща – всього	38017,9	х	312679	х	121,7	х	379	х	2479	х	6,5	х	825	х	100311	х	126	х	15336	х
воєводства																				
Лодзинське	2498,9	6	18219	9	137,5	5	24	6	177	5	7,4	4	759	12	104119	5	103	14	14118	9
Мазовецьке	5292,6	1	35558	1	148,6	3	42	1	314	1	7,5	3	847	8	126014	3	113	12	16855	5
Малопольське	3316,1	4	15183	12	218,2	2	22	9	182	4	8,3	2	690	14	150732	1	83	15	18220	3
Сілезьке	4548,2	2	12333	14	369,5	1	36	2	167	7	4,6	16	343	16	126338	2	74	16	27235	1
Люблинське	2134,4	8	25122	3	85,1	12	24	6	213	3	8,9	1	1047	4	88934	10	118	10	10021	15
Підкарпатське	2083,5	9	17846	11	116,8	7	25	5	160	8	6,4	8	714	13	83342	11	112	13	13022	11
Свентокшиське	1253,0	13	11711	15	107,3	10	14	14	102	14	7,3	5	836	9	89503	9	115	11	12285	12
Підляське	1165,4	14	20187	6	57,8	16	17	13	118	11	6,9	6	1187	1	68556	15	171	3	9877	16
Великопольське	3441,4	3	29826	2	115,3	8	35	3	226	2	6,5	7	852	7	98327	7	132	7	15228	6
Західнопомор- ське	1691,4	11	22892	5	74,0	13	21	10	114	13	5,4	15	1090	3	80543	12	201	2	14837	7
Любуське	1008,6	15	13988	13	72,2	14	14	14	83	15	5,9	11	999	5	72040	14	169	4	12151	14
Нижньосілезьке	2869,6	5	19947	7	144,0	4	29	4	169	6	6,3	9	688	15	98951	6	118	9	16980	4
Опольське	960,2	16	9412	16	102,3	11	12	16	71	16	5,9	12	784	10	80019	13	133	6	13524	10
Куявсько- Поморське	2068,4	10	17972	10	115,2	9	23	8	144	9	6,3	9	781	11	89931	8	125	8	14364	8
Вармінсько- Мазурське	1421,3	12	24173	4	58,9	15	21	10	116	12	5,5	14	1151	2	67679	16	208	1	12252	13
Поморське	2264,8	7	18310	8	123,5	6	20	12	123	10	6,2	10	916	6	113241	4	149	5	18413	2

Укладено автором за даними [17]

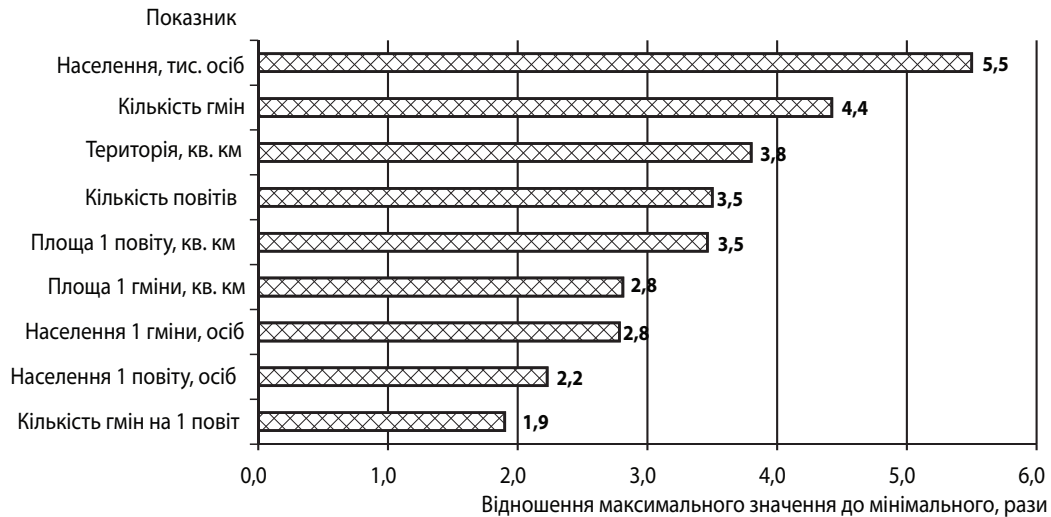

Рис. 1. Непропорційність адміністративно-територіального устрою регіонів Польщі у 2013 р.

Укладено автором за даними [17]

Таблиця 2

Соціально-економічні показники Польщі та її регіонів по NUTS 2-го рівня у 2013 р.

Назва країни	ВВП ПКС, млрд євро	Ранг	ВВП ПКС на 1 особу тис. євро	Ранг	ВВП ПКС на 1 особу, % від ЄС-28	Ранг	ВВП на одиницю площі, тис. євро на 1 кв. км	Ранг	Рівень безробіття, %	Ранг	Витатки на НДДКР, % ВВП	Ранг
Всього ЄС-28	13518,1	х	26,6	х	100	х	3028,4	х	10,9	х	2,0	х
Польща – всього	689,3	х	17,9	х	67	х	1266,8	х	10,3	х	0,9	х
воєводства												
Лодзинське	42,1	6	16,7	6	63	6	1326,7	5	11,1	11	0,7	5
Мазовецьке	151,2	1	28,5	1	107	1	2443,1	2	8,0	1	1,6	1
Малопольське	53,1	5	15,8	7	59	7	2009,4	3	10,9	10	1,3	2
Сілезьке	85,9	2	18,6	4	70	4	4002,1	1	9,7	4	0,6	8
Люблінське	27,3	9	12,6	16	48	16	624,7	14	10,3	9	0,6	9
Підкарпатське	27,1	10	12,7	15	48	15	872,9	10	14,4	16	1,2	3
Свентокшиське	16,6	13	13,1	12	49	12	815,0	11	13,0	15	0,4	12
Підляське	15,6	14	13,0	13	49	13	443,9	15	9,9	6	0,5	10
Великопольське	67,0	3	19,3	3	73	3	1290,4	6	8,8	2	0,6	7
Західнопоморське	25,9	11	15,1	8	57	8	650,3	12	10,1	8	0,3	14
Любуське	15,3	15	15,0	9	56	9	629,4	13	9,7	5	0,3	15
Нижньосілезьке	58,4	4	20,1	2	76	2	1683,5	4	11,3	12	0,6	6
Опольське	14,6	16	14,5	11	54	11	889,5	9	9,4	3	0,2	16
Куявсько-Поморське	30,9	8	14,8	10	56	10	988,1	8	12,4	14	0,3	13
Вармінсько-Мазурське	18,7	12	12,9	14	48	14	443,8	16	11,4	13	0,4	11
Поморське	39,7	7	17,3	5	65	5	1245,7	7	10,0	7	1,0	4

Укладено автором за даними [18]

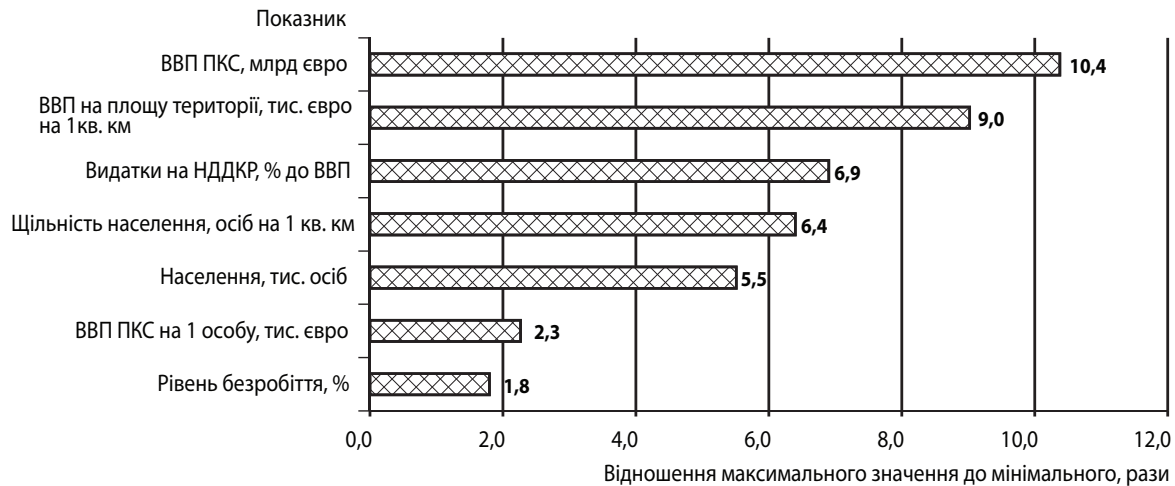

Рис. 2. Непропорційність соціально-економічного розвитку регіонів Польщі у 2013 р.

Укладено автором за даними [18]

При загальному скороченні чисельності населення Польщі за період 2003–2013 рр. на 0,5 % відбулося зростання жителів на територіях Мазовецького (темп зростання 103,1 %), Поморського (103,5 %), Малопольського (101,9 %) і Великопольського (102,4 %) воєводств. Міжрегіональна міграція населення стала наслідком зростання диспропорції показників на 0,4 пункту (з 5,1 разу у 2003 р. до 5,5 разу у 2013 р.).

На фоні загального скорочення рівня безробіття в усіх регіонах країни найкращі показники показали Західнопоморське – в 2,6 разу (з 26,7 % до 10,1 %), Любуське – в 2,5 разу (з 23,9 % до 9,7 %), Нижньосілезьке – в 2,3 разу (з 25,6 % до 11,3 %), Мазовецьке (з 16,7 % до 8,0 %) і Поморське (з 20,8 % до 10,0 %) воєводства – в 2,1 разу. Міжрегіональні нерівності за рівнем безробіття збільшилися – на 0,1 пункту (з 1,7 разу до 1,8 разу).

Зросла різниця в міжрегіональних показниках ВВП по ПКС – на 1,2 пункту (з 9,2 разу до 10,4 разу) і ВВП по ПКС на одиницю населення в % від середнього по ЄС – на 0,2 пункту (з 2,1 разу до 2,3 разу).

На фоні загального для польських регіонів скорочення відставання показника ВВП по ПКС на одиницю населення (% від середнього по ЄС) краща динаміка має місце в Нижньосілезькому (з 43 % в 2003 р. до 76 % в 2013 р.), Мазовецькому (з 63 % до 107 %), Великопольському (з 44 % до 73 %) воєводствах.

Найбіднішими за цей час залишаються Люблінське (з 30 % в 2003 р. до 48 % в 2013 р.), Підкарпатське (з 31 % до 48 %), Вармінсько-Мазурське (з 32 % до 48 %) воєводства.

Всього в категорії менш розвинутих регіонів ЄС (ВВП ПКС на одиницю населення менше 75 % за середній показник по ЄС) залишаються 14 із 16 польських воєводств [20].

Незначним за 2003–2013 рр. є зменшення нерівномірності в показниках щільності населення – на 0,1 пункту (з 6,5 разу до 6,4 разу) і ВВП на 1 кв. км – на 0,2 пункту (з 9,2 разу до 9,0 разу).

Позитивним для всіх воєводств Польщі є скорочення міжрегіональних різниць у видатках на НДДКР у % до ВВП – на 14,0 пункту (з 20,9 разу до 6,9 разу).

Отже, регіональна політика Польщі за період членства в Європейському Союзі характеризується позитивними змінами, що привели до зростання соціально-економічного стану країни і її територій в цілому і порівняно з середньоевропейськими показниками.

В той же час різний початковий потенціал територій і умови його подальшого розвитку, надмірна столична концентрація, наявність регіональних контрастів вказують на те, що проблеми диспропорцій соціально-економічного розвитку та необхідність подолання відсталості окремих територій у країні залишаються і надалі актуальними.

Пошук шляхів щодо їх вирішення потребує проведення ефективних внутрішніх змін, у першу чергу, в слабборозвинутих регіонах країни на основі пошуку власних точок зростання для сучасного інноваційного розвитку економіки, підвищення конкуренції територій, покращення рівня життя населення.

Висновки. Враховуючи вищенаведений аналіз показників соціально-економічного розвитку Польщі, можна дійти таких висновків.

1. Період членства Польщі в ЄС характеризується покращенням економічного стану територій (зростання в 2,1 разу ВВП по ПКС на 1 кв. км за 2003–2013 рр.), підвищенням добробуту населення (зростання в 1,8 разу ВВП по ПКС на одиницю населення), скороченням рівня безробіття (в 1,9 разу), зростанням фінансування видатків на НДДКР в % до ВВП (в 1,8 разу).
2. Відставання Польщі від середнього показника по ЄС за рівнем ВВП по ПКС на одиницю населення поступово скорочується: 2003 р. – 2,4 разу (ЄС-15), 2007 р. – 1,9 разу (ЄС-27), 2013 р. – 1,6 разу (ЄС-28).
3. Польща по території (7,0 %) та населенню (7,5 %) займає у країнах Євросоюзу значну частку, але рівень соціально-економічного розвитку порівняно із середніми показниками по ЄС залишається досить низьким (ВВП по ПКС на одиницю населення – 67 % від середнього по ЄС, ВВП на 1 кв.

Таблиця 3

Динаміка соціально-економічних показників по регіонам NUTS 2 Польщі у 2003–2013 рр.

Назва країни	Населення, тис. осіб			Щільність населення, осіб на 1 кв. км			Рівень безробіття, %			Видатки на НДДКР, % до ВВП		
	2003	2013	Відх. (+,-)	2003	2013	Відх. (+,-)	2003	2013	Відх. (+,-)	2003	2013	Відх. (+,-)
Польща - всього	38190,6	38017,9	-172,7	122,2	121,7	-0,5	19,4	10,3	-9,1	0,5	0,9	0,4
воєводства												
Лодзинське	2597,1	2498,9	-98,2	142,8	137,5	-5,3	18,9	11,1	-7,8	0,5	0,7	0,2
Мазовецьке	5135,7	5292,6	156,8	144,2	148,6	4,4	16,7	8,0	-8,7	1,2	1,6	0,4
Малопольське	3252,9	3316,1	63,1	213,6	218,2	4,6	17,7	10,9	-6,8	0,8	1,3	0,5
Сілезьке	4715,0	4548,2	-166,8	383,0	369,5	-13,5	19,3	9,7	-9,6	0,3	0,6	0,3
Люблінське	2191,2	2134,4	-56,8	87,4	85,1	-2,3	15,4	10,3	-5,1	0,4	0,6	0,2
Підкарпатське	2097,2	2083,5	-13,7	117,8	116,8	-1,0	18,0	14,4	-3,6	0,3	1,2	0,9
Свентокшиське	1291,6	1253,0	-38,6	110,7	107,3	-3,4	18,0	13,0	-5,0	0,1	0,4	0,3
Підляське	1205,1	1165,4	-39,7	59,8	57,8	-2,0	17,4	9,9	-7,5	0,2	0,5	0,3
Великопольське	3359,9	3441,4	81,5	112,6	115,3	2,7	16,1	8,8	-7,3	0,5	0,6	0,1
Західнопоморське	1696,1	1691,4	-4,7	74,1	74,0	-0,1	26,7	10,1	-16,6	0,2	0,3	0,1
Любуське	1008,8	1008,6	-0,2	72,1	72,2	0,1	23,9	9,7	-14,2	0,2	0,3	0,1
Нижньосілезьке	2898,3	2869,6	-28,7	145,5	144,0	-1,5	25,6	11,3	-14,3	0,4	0,6	0,2
Опольське	1055,7	960,2	-95,4	112,4	102,3	-10,1	20,1	9,4	-10,7	0,2	0,2	0,0
Куявсько-Поморське	2068,1	2068,4	0,3	115,1	115,2	0,1	21,3	12,4	-8,9	0,2	0,3	0,1
Вармінсько-Мазурське	1428,9	1421,3	-7,6	59,0	58,9	-0,1	25,0	11,4	-13,6	0,2	0,4	0,2
Поморське	2188,9	2264,8	75,9	119,5	123,5	4,0	20,8	10,0	-10,8	0,4	1,0	0,6
середнє значення	2386,9	2376,1	-10,8	129,4	127,9	-1,5	20,1	10,7	-9,4	0,4	0,7	0,3
мінімальне	1008,8	960,2	-48,6	59,0	57,8	-1,2	15,4	8,0	-7,4	0,1	0,2	0,1
максимальне	5135,7	5292,6	156,8	383,0	369,5	-13,5	26,7	14,4	-12,3	1,2	1,6	0,4
рази (макс./мін.)	5,1	5,5	0,4	6,5	6,4	-0,1	1,7	1,8	0,1	20,9	6,9	-14

Укладено автором за даними [18]

Закінчення табл. 3

Назва країни	ВВП ПКС, млрд євро				ВВП ПКС на 1 особу, тис. євро				ВВП ПКС на 1 особу (% від середнього ЄС), (15-2003, 28-2013)				ВВП на одиницю площі, тис. євро на 1 кв. км			
	2003	2013	Відх. (+,-)	Темп зростання, %	2003	2013	Відх. (+,-)	Темп зростання, %	2003	2013	Відх. (+,-)	Темп зростання, %	2003	2013	Відх. (+,-)	Темп зростання, %
	Польща - всього	387,9	689,3	301,4	177,7	10,2	17,9	7,7	175,5	42	67	25	159,5	614,9	1266,8	651,9
воєводства																
Лодзинське	24,5	42,1	17,6	171,8	9,4	16,7	7,3	177,7	39	63	24	161,5	666,3	1326,7	660,4	199,1
Мазовецьке	78,9	151,2	72,3	191,6	15,4	28,5	13,1	185,1	63	107	44	169,8	1100,2	2443,1	1342,9	222,1
Малопольське	29,5	53,1	23,6	180,0	9,1	15,8	6,7	173,6	37	59	22	159,5	961,9	2009,4	1047,5	208,9
Сілезьке	52,0	85,9	33,9	165,2	11,0	18,6	7,6	169,1	45	70	25	155,6	2089,3	4002,1	1912,8	191,6
Люблінське	16,1	27,3	11,2	169,6	7,3	12,6	5,3	172,6	30	48	18	160,0	317,7	624,7	307,0	196,6
Підкарпатське	15,9	27,1	11,2	170,4	7,6	12,7	5,1	167,1	31	48	17	154,8	441,8	872,9	431,1	197,6
Свентокшиське	10,5	16,6	6,1	158,1	8,1	13,1	5,0	161,7	33	49	16	148,5	444,5	815,0	370,5	183,4
Підляське	9,2	15,6	6,4	169,6	7,6	13,0	5,4	171,1	31	49	18	158,1	226,5	443,9	217,4	196,0
Великопольське	36,0	67,0	31,0	186,1	10,7	19,3	8,6	180,4	44	73	29	165,9	598,4	1290,4	692,0	215,6
Західнопоморське	15,9	25,9	10,0	162,9	9,4	15,1	5,7	160,6	39	57	18	146,2	344,8	650,3	305,5	188,6
Любуське	8,9	15,3	6,4	171,9	8,8	15,0	6,2	170,5	36	56	20	155,6	313,9	629,4	315,5	200,5
Нижньосілезьке	30,1	58,4	28,3	194,0	10,4	20,1	9,7	193,3	43	76	33	176,7	747,9	1683,5	935,6	225,1
Опольське	8,6	14,6	6,0	169,8	8,1	14,5	6,4	179,0	33	54	21	163,6	450,5	889,5	439,0	197,4
Куявсько-Поморське	18,7	30,9	12,2	165,2	9,0	14,8	5,8	164,4	37	56	19	151,4	515,1	988,1	473,0	191,8
Вармінсько-Мазурське	11,1	18,7	7,6	168,5	7,8	12,9	5,1	165,4	32	48	16	150,0	228,3	443,8	215,5	194,4
Поморське	22,1	39,7	17,6	179,6	10,1	17,3	7,2	171,3	42	65	23	154,8	597,0	1245,7	648,7	208,7
середнє значення	24,2	43,1	18,9	178,1	9,4	16,3	6,9	173,4	39	61	22	156,4	627,8	1272,4	644,6	202,7
мінімальне	8,6	14,6	6,0	169,8	7,3	12,6	5,3	172,6	30	48	18	160,0	226,5	443,8	217,3	195,9
максимальне	78,9	151,2	72,3	191,6	15,4	28,5	13,1	185,1	63	107	44	169,8	2089,3	4002,1	1912,8	191,6
рази (макс./мін.)	9,2	10,4	1,2	113,0	2,1	2,3	0,2	109,5	2,1	2,2	0,1	104,8	9,2	9,0	-0,2	97,8

Укладено автором за даними [18]

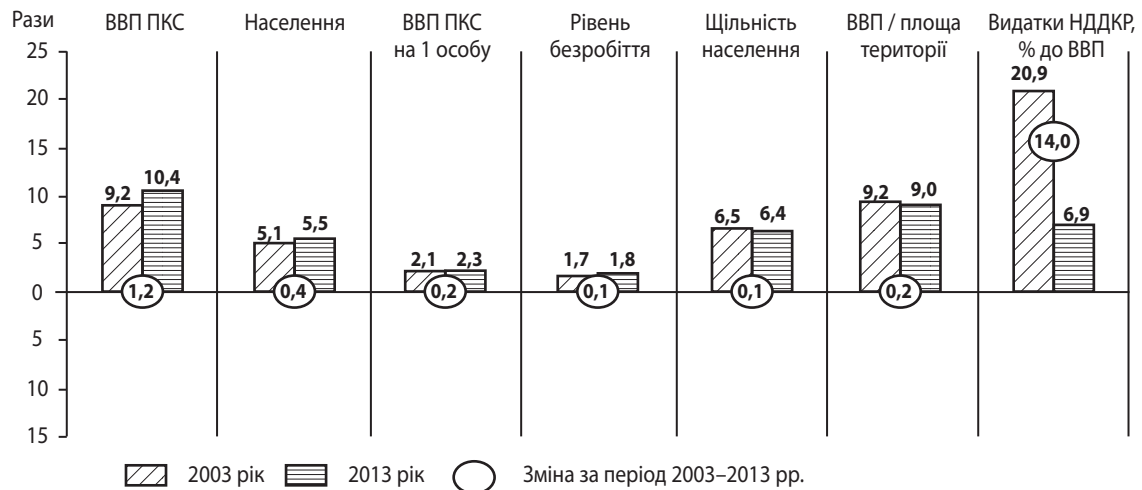

Рис. 3. Динаміка диспропорцій міжрегіональних показників Польщі за період 2003–2013 рр.

Укладено автором за даними [18]

- км території – 41,8 % від середнього показника по ЄС, видатки на НДДКР – 0,9 % від ВВП проти 2,0 % в середньому по ЄС).
- Концентрація економічного зростання в столичному регіоні – Мазовецькому воєводстві, що характеризується вищим за середній показник в країні зростанням ВВП по ПКС на одиницю населення в % від середнього показника по ЄС в 1,7 разу (з 63 % в 2003 р. (ЄС-15) до 107 % в 2013 р. (ЄС-28), впливає на зростання міжрегіональних диспропорцій у країні.
  - За період членства країни в ЄС лише Мазовецьке (107 %) і Нижньосілезьке (76 %) воєводства підвищили свій статус із категорії відсталих регіонів до інших категорій. Решта територій залишаються в категорії менш розвинутих (ВВП ПКС на одиницю населення менше 75 % за середній по ЄС).
  - Питання регіональних нерівномірностей всередині країни залишається актуальним і характеризується зростанням міжрегіональних диспропорцій для більшості соціально-економічних показників: чисельності населення – на 0,4 пункту (з 5,1 разу у 2003 р. до 5,5 разу у 2013 р.), рівня безробіття – на 0,1 пункту (з 1,7 разу до 1,8 разу), ВВП по ПКС – на 1,2 пункту (з 9,2 разу до 10,4 разу), ВВП по ПКС на одиницю населення в % від середнього по ЄС – на 0,2 пункту (з 2,1 разу до 2,3 разу).
  - Рівень ефективності регіональної політики в Польщі за період членства в ЄС є досить високим. В той же час проблеми диспропорцій у соціально-економічному розвитку та подолання відсталості окремих територій у країні залишаються і надалі актуальними та потребують пошуку і реалізації додаткових заходів і шляхів щодо їх вирішення.
  - В сучасних для України умовах реформування адміністративно-територіального устрою та місцевого самоврядування, пошуку шляхів ефективного розвитку регіонів, подолання нерівномірності та відсталості територіальних громад необхідно більш детально вивчати досвід регіональної

політики країн ЄС, зокрема Польщі, і можливості застосування кращих практик для формування та реалізації власної регіональної політики.

ЛІТЕРАТУРА

- Долішній М. І. Регіональна політика на рубежі ХХ–ХХІ століть: нові пріоритети / М. І. Долішній. – Київ : Наук. думка, 2006. – 514 с.
- Долішній М. Регіональна політика та механізм її реалізації / М. Долішній, С. Злупко, С. Писаренко ; Нац. акад. наук України, Ін-т регіон. досліджень. – Київ : Наук. думка, 2003. – 503 с.
- Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку: монографія / [З. С. Варналій, А. І. Мокій, О. Ф. Новікова та ін.] ; Національний ін-т стратегічних досліджень. – Київ : Знання України, 2005. – 498 с.
- Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети : монографія / за ред. З. С. Варналія. – Київ : НІСД, 2007. – 820 с.
- Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [О. Бориславська, І. Заверуха, Е. Захарченко та ін.] ; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». – Київ : ТОВ «Софія», 2012. – 128 с.
- Кизим Н. А. Программно-целевой подход к государственному управлению социальной напряженностью в регионах страны : монография / Н. А. Кизим, В. В. Узунов. – Харьков : ИД «ИНЖЭК», 2007. – 204 с.
- Кизим Н. А. Неравномерность регионального развития в Украине: теоретико-методические основы и инструментарий оценки : монография / Н. А. Кизим, Е. В. Раевнева, А. Ю. Бобкова. – Харьков : ФЛП Либурикина Л. М. ; ИД «ИНЖЭК», 2011. – 200 с.
- Регіональна політика : правове регулювання. Світовий та український досвід / за заг. ред. А. Ткачука. – 2-ге вид., допов. – Київ : Леста, 2011. – 260 с.
- Региональная политика стран ЕС / отв. ред. А. В. Кузнецов ; Центр европейских исследований ИМЭМО РАН. – М. : ИМЭМО РАН, 2009. – 230 с.
- Экономика стран ЕС после введения евро: от эйфории 1999 г. до долгового кризиса 2010-х гг. / под ред. А. В. Кузнецова и Е. С. Хесина. – М. : ИМЭМО РАН, 2013. – 250 с.

11. Региональная политика: зарубежный опыт и российские реалии / под. ред. А. Кузнецова, О. Кузнецовой. – М.: ИМЭМО РАН, 2015. – 137 с.
12. Полякова О. Ю. Підходи до експрес- і фундаментальної діагностики проблем соціально-економічного розвитку регіонів / О. Ю. Полякова, І. В. Ярошенко, І. Б. Семигуліна // Бізнес Інформ. – 2014. – № 6. – С. 52–57.
13. Ярошенко І. В. Аналіз соціально-економічного розвитку проблемних регіонів країн Європейського Союзу / І. В. Ярошенко // Проблеми економіки. – 2014. – № 3. – С. 45–53.
14. Ярошенко І. В. Світовий та вітчизняний досвід підтримки проблемних регіонів / І. В. Ярошенко // Бізнес Інформ. – 2014. – № 10. – С. 79–86.
15. Оцінка можливостей розширення і заміщення ринків збуту для продукції підприємств реального сектора України: монографія / за ред. М. О. Кизима, І. Ю. Матюшенка. – Харків: ВД «ІНЖЕК», 2014. – 280 с. // Офіційний сайт Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ndc-ipr.org/archive/category/pmonografyip/page/2/>
16. Оцінка наслідків членства України у Світовій організації торгівлі: монографія / за заг. ред. М. О. Кизима, І. Ю. Матюшенка. – Харків: ВД «ІНЖЕК», 2014. – 212 с. // Офіційний сайт Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ndc-ipr.org/archive/category/pmonografyip/page/3/>
17. Офіційний сайт Центрального статистичного бюро Польщі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://stat.gov.pl>
18. Офіційний сайт Європейської комісії (Євростат) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/>
19. Regulation (EC) No. 1059/2003 of the European Parliament and of the Council of 26 May 2003 on the establishment of a common classification of territorial units for statistics [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32003R1059>
20. The European Union explained: Regional policy. – Luxembourg: European Commission, 2014. – P. 3.

REFERENCES

- Boryslavska, O. et al. *Detsentralizatsiia publichnoi vlady: dosvid yevropeyskykh krain ta perspektyvy Ukrainy* [The decentralization of public authority: European experience and prospects of Ukraine]. Kyiv: TOV «Sofia», 2012.
- Dolishnii, M., Zlupko, S., and Pysarenko, S. *Rehionalna polityka ta mekhanizm yii realizatsii* [Regional policy and its implementation mechanism]. Kyiv: Naukova dumka, 2003.
- Derzhavna rehionalna polityka Ukrainy: osoblyvosti ta stratehichni prioriteti* [State Regional Policy of Ukraine: features and strategic priorities]. Kyiv: NISD, 2007.
- Dolishnii, M. I. *Rehionalna polityka na rubezhi XX-XXI stolit: novi prioriteti* [Regional policy at the turn of the XXI century: new priorities]. Kyiv: Naukova dumka, 2006.
- Ekonomika stran YeS posle vvedeniya yevro: ot eyforii 1999 g. do dolgovogo krizisa 2010-kh gg* [The economy of the EU countries

after the introduction of the euro: the euphoria of 1999 to the debt crisis of the 2010s]. Moscow: IMEMO RAN, 2013.

Kizim, N. A., and Uzunov, V. V. *Programmno-tselevoy podkhod k gosudarstvennomu upravleniyu sotsialnoy napryazhennosti v rehionakh strany* [Software and targeted approach to the governance of social tensions in the country]. Kharkiv: ID «ІНЖЕК», 2007.

Kizim, N. A., Rayevneva, E. V., and Bobkova, A. Yu. *Neravnomenost regionalnogo razvitiya v Ukraine: teoretiko-metodicheskiye osnovy i instrumentariy otsenki* [Uneven regional development in Ukraine: theoretical and methodological framework and assessment tools]. Kharkiv: FLP Liburkina L. M.; ID «ІНЖЕК», 2011.

“Otsinka mozhlyvosti rozshyrennia i zamishchennia rynkiv zbutu dlia produktsii pidpriemstv realnoho sektora Ukrainy” [Assessment of expansion and replacement markets for the products of the real sector of Ukraine]. <http://ndc-ipr.org/archive/category/pmonografyip/page/2/>

“Otsinka naslidkiv chlenstva Ukrainy u Svitovii orhanizatsii torhivli” [An impact assessment of Ukraine’s membership in the World Trade Organization]. Ofitsiyniy sait Naukovo-doslidnoho tsentru industrialnykh problem rozvytku NAN Ukrainy. <http://ndc-ipr.org/archive/category/pmonografyip/page/3/>

Ofitsiyniy sait Tsentralnoho statystychnoho biuro Polishchi. <http://stat.gov.pl>

Ofitsiyniy sait Yevropeiskoi komisii (IEvrostat). <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/>

Poliakova, O. Yu., Yaroshenko, I. V., and Semyhulina, I. B. “Pidkhody do ekspres- i fundamentalnoi diahnozyky problem sotsialno-ekonomichnoho rozvytku rehioniv” [Approaches to rapid diagnosis and fundamental problems of socio-economic development]. *Biznes Inform*, no. 6 (2014): 52-57.

Rehionalna polityka: pravove rehuliuвання. Svitoviy ta ukrainskyi dosvid [Regional policy: regulation. World and Ukrainian experience]. Kyiv: Lesta, 2011.

Regionalnaya politika stran YeS [Regional policy of the EU]. Moscow: IMEMO RAN, 2009.

Regionalnaya politika: zarubezhnyy opyt i rossiyskiye realii [Regional policy: foreign experience and the Russian realities]. Moscow: IMEMO RAN, 2015.

“Regulation (EC) No. 1059/2003 of the European Parliament and of the Council of 26 May 2003 on the establishment of a common classification of territorial units for statistics” <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32003R1059>

The European Union explained: Regional policy Luxembourg: European Commission, 2014.

Varnalii, Z. S. et al. *Rehiony Ukrainy: problemy ta prioriteti sotsialno-ekonomichnoho rozvytku* [Regions of Ukraine: problems and priorities of socio-economic development]. Kyiv: Znannia Ukrainy, 2005.

Yaroshenko, I. V. “Svitoviy ta vitchyzniani dosvid pidtrymky problemnykh rehioniv” [National and international support to troubled regions]. *Biznes Inform*, no. 10 (2014): 79-86.

Yaroshenko, I. V. “Analiz sotsialno-ekonomichnoho rozvytku problemnykh rehioniv krain Yevropeiskoho Soiuzu” [Analysis of socio-economic development of problematic regions of the European Union]. *Problemy ekonomiky*, no. 3 (2014): 45-53.